

Üniversite Öğrencilerinin Kimliklerinin Cinsiyet ve Kültüre Göre İncelenmesi: Türkiye ve Amerika'daki Üniversite Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma

Investigating the Identities of University Students for Sex and Culture: A Comparative Research on University Students from Turkey and United States

Gözde ÖZDİKMENLİ DEMİR*

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan üniversite öğrencilerinin farklı kimlik yönelimi alanlarında (kişisel kimlik, ilişkisel kimlik, sosyal kimlik, kolektif kimlik, akademik kimlik ve yüzeysel kimlik) birbirinden farklılaşıp farklılaşmadıklarının incelenmesidir. Ayrıca, kimlik yönelimi alanları açısından gözlenebilecek olası cinsiyet farklılıklarının araştırılması da hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye'de ve Amerika'daki üniversitelerin lisans düzeyindeki çeşitli bölümlerinde okuyan (Türkiye: $n = 345$, Amerika: $n = 383$) toplam 737 katılımcıdan veri toplanmıştır. Katılımcıların % 70'i kadın ($n = 528$), %30'u erkek ($n = 209$) olup yaş ortalamaları 19.9'dur. Araştırmada katılımcılara uygulanan anket formu Demografik Bilgi içeren sorularla başlamaktadır. Katılımcıların yaşı, cinsiyeti, bölümü, sınıfı, gelir durumu vb. gibi sorular bu kısımda yer almaktadır. Demografik soruların yanı sıra genç yetişkinlerin kimlik yönelimlerini 6 boyutta (kişisel, ilişkisel, sosyal, kolektif, akademik ve yüzeysel) inceleyen Kimlik Yönleri Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen bulgular 6 kimlik boyutunun önemli bir kısmında kültüre ve cinsiyete göre farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Türkiyeli katılımcıların kişisel kimlik puanları Amerikalı katılımcılardan ve kadınlarınki de erkeklerden daha yüksektir. İlişkisel kimlik açısından ise yine cinsiyet ve kültür temel etkileri anlamlıdır. Amerikalılar ve kadın katılımcılar daha yüksek ilişkisel kimliğe sahiptir. Sosyal kimlik açısından ise sadece Amerikalıların Türkiyelilere kıyasla puanları yüksek bulunmuştur. Kolektif kimlik puanlarında ise Türkiyeliler Amerikalılardan daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Akademik kimlik boyutunda kadınlar erkeklerden daha avantajlı olup, yüzeysel kimlik açısından her hangisi bir cinsiyet ya da kültür farkı tespit edilmemiştir. Araştırma sonuçları ilgili kimlik literatürü çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kimlik yönelimleri, üniversite öğrencileri, kültürel farklılıklar, cinsiyet farklılığı

Abstract

The aim of this study was to investigate the possible differences between university students living in Turkey and United States according to some various identity orientations (personal identity, relational identity, social identity, collective identity, academic identity, and superficial identity). Additionally, it was also aimed to search the predicted sex differences for Identity Aspects in that cross-cultural research sample. The data was collected from totally 737 undergraduate students from various departments of universities in Turkey and United States (Turkey: $n = 345$, United States: $n = 383$). Seventy percent of the participants were women ($n = 528$), and 30% were men, and mean age of the sample was 19.9. The survey form that used in this present study was beginning with some Demographical Questions ask participants' age, sex, department, grade, economical status and so on. Besides that Demographical Questionnaire, Aspects of Identity Questionnaire that measures young adults' identity aspects in six dimension (personal, relational, social, collective, academic, and superficial) was also administered.

* Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, gozdeozdikmenli@gmail.com

The results introduced that there were some significant sex and cultural group differences in most of these six identity aspects of university students. Participants from Turkey compared to participants from U.S., and women comparison to men had higher levels of personal identity. The main effects of sex and cultural group were also significant for relational identity measures. American participants and women had higher relational identity scores. For social identity only main effect of culture was significant, and American participants had relatively higher scores in that measure. Collective identity levels of participants from Turkey were higher than the participants from U.S. In terms of academic identity, women had higher levels of academic identity scores comparison to men. Besides there were no sex or cultural group differences for superficial scores of the participants. The results were discussed in the direction of previous identity literature.

Keywords: Identity orientations, university students, cultural differences, sex differences

Giriş

Üniversite yılları sadece akademik ve mesleki yeterliklerin arttırıldığı bir zaman dilimi değil aynı zamanda yetişkin hayatına geçiş öncesinde gençlerin bireysel, sosyal, kültürel ve birçok alanda kendilerini geliştirme olanağı yakaladıkları çok önemli bir yaşam evresidir. Ergenliğin son bulunduğu ancak yetişkin sorumluluklarının (evlenme, çocuk sahibi olma, iş hayatına atılma gibi) henüz alınmadığı görece olarak korunaklı denebilecek olan bu evrede gençler kendilerini, ilişkilerini, sosyal hayattaki konumlarını değerlendirme ve kimliklerini de şekillendirmektedirler.

Kimlik gelişimi ergenlik dönemindeki gençlerde genellikle sağlıklı bir kimlik duygusu kazanıp kazanmadıkları/kimlik çatışması yaşayıp yaşamadıkları (Erikson, 1968), ya da çeşitli kimlik gelişimi alanlarında (örn: ideolojik ve kişilerarası) ne ölçüde bağlanma ve keşif düzeyine sahip olduklarına göre (Marcia, 1980) ele alınarak incelenmektedir. Kimliğin bu boyutlarda incelenmesi beliren yetişkinlik dönemi olarak anılan üniversite yıllarında da mevcuttur. Ancak bu dönemde üniversite gençlerinin çok önemli bir kısmı başarılı kimlik statüleri olarak adlandırılan statülerde yer almaktadırlar (Hofer ve ark., 2007; Özdikmenli-Demir, 2010). Dolayısıyla üniversite öğrencilerindeki kimlik yönelimlerini çok boyutlu bireysel, sosyal ve toplumsal yönleriyle ele alan yaklaşımlar ve ölçme araçları da geliştirilmiştir. Cheek, Tropp, Chen ve Underwood (1994) kimliği “ben” ve “biz” düzlemindeki çeşitli türlerine göre incelemekte ve ölçmektedirler (Cheek ve Briggs, 2013). Kimliği dört temel boyutta inceleyen bu yaklaşıma göre: **Kişisel kimlik** bireysel hedefler, ilgiler, amaçlar, gelecek planları gibi daha çok düzlemin “ben” tarafına yakın özelliklere verilen önemi işaret etmektedir. **İlişkisel kimlik** ise kişinin yakınları, arkadaşları ve sevgilisi ile olan bağlarının onun kimliğindeki önemini ortaya koymaktadır. **Sosyal kimlik** daha çok düzlemin “biz” boyutuna yakın olup kişinin davranışlarının diğer insanlar üzerindeki etkilerini önemseme, bireysel ün ve dış görünüş gibi faktörlere değer vermeyi içermektedir. **Kolektif kimlik** de sosyal kimlik gibi “biz” boyutunda yer alan bir kimlik türü olup din, etnik köken, toplumsal aidiyet gibi daha toplumsal özellikleri ön plan olarak yapılan kimlik tanımlamalarını kapsamaktadır.

İçinde yaşanan sosyal ve kültürel ortamın özellikle benlik üzerinde çok önemli bir şekillendireci role sahip olduğu bilinmektedir. Markus ve Kitayama (1991)'ya göre temelde iki tip benlik vardır: 1. Bağımsız Benlik: Daha çok batılı ve bireyci değerlerin egemen olduğu toplumlarda görülen ve bireyin benliğini çevresindeki kişilerden bağımsız olarak algıladığı ve yapılandırdığı benlik türü, 2. Karşılıklı Bağımlı Benlik: Doğulu ve toplulukçu değerlerin benimsendiği toplumlarda görülen benlik türüdür. Bu çift kutuplu ayrıştırmaya göre ele alındığında genellikle Türkiye toplulukçuluğunun daha

egemen olduğu doğulu ülkeler sınıflamasında yer almaktadır. Sonraki yıllarda bu konuda gerçekleştirilen ampirik araştırmalar ve kuramsal yaklaşımlar (örn: Kağıtçıbaşı, 1994, 2007) Türkiye’de hem bireyci hem de toplulukçu değerlerin çocuk yetiştirme şekilleri üzerinde etkili olduğunu ve hem özerk hem de ilişkisel bir benlik yapısının ortaya çıktığını ortaya koymuştur. Ayrıca yine bazı kültürler arası araştırma bulguları da stereotipik olarak bireyci bir kültür olarak kabul edilen Amerika’nın Meksika, Japonya, Çin ve Malezya ile bireyci-toplulukçu yönelimler açısından anlamlı bir farka sahip olmadığını da göstermiştir (Ching ve ark., 2013). Ancak yine de Amerika gibi daha bireyci değerlerin egemen olduğu var sayılan bir kültüre kıyasla Türkiye’nin daha karşılıklı bağımlılığa, harmoniye, itaate, saygıya ve daha geleneksel olarak kabul edilebilecek değerlere sahip olduğu düşünülmektedir.

Benlik ve kültür ilişkisinin incelendiği araştırmalar ve kuramsal yaklaşımlar son 20-30 yıllık sosyal bilimler tarihine önemli katkılar sağlamış olmasına ve kendisine gelen eleştirilerle birlikte de zenginleşmesine rağmen kimlik ve kültür ilişkisinin incelendiği çalışmaların sayısı görece olarak azdır. Örneğin Côté, Mizokami, Roberts ve Nakama (2016) Amerikalı ve Japonyalı üniversite öğrencilerini yetişkin kimliği ve toplumsal kimlik açısından incelemiş ve Amerikalıların Japonlara göre hem kendilerini daha fazla yetişkin olarak hissettiklerini hem de içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak gördüklerini bulmuşlardır. Yapılan bazı araştırmalarda (Branch, Tayal ve Triplett, 2000; Juang ve Syed, 2010) kolektif kimliğin bir önemli bir boyutu olan etnik kimliğin farklı kültürlere göre düzeylerinin de farklılaştığını bulmuşlardır. Örneğin Juang ve Syed (2010) Amerika’daki farklı etnik gruplardan gelen gençler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında etnik kimliğin hem keşif hem de bağlanma boyutlarında Avrupa kökenli Amerikalıların Asya ve Latin kökenlilere aynı zamanda karma etnik kökenlerdekilere kıyasla daha düşük puanlar aldıklarını rapor etmişlerdir. Branch ve ark. (2000) da benzer bir biçimde Afrika, Asya ve Latin kökenli Amerikalıların Avrupa kökenli Amerikalılara göre daha yüksek etnik kimlik düzeyine sahip olduklarını bulmuşlar ancak aynı araştırmada kimlik statüleri açısından (başarılı, erken bağlanmış vb.) etnik gruplar arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Coşkan, Phalet, Güngör ve Mesquita (2016) ise Belçikalı üniversite öğrencilerinin Türkiyelilere göre özerkliklerinin daha yüksek ve ilişkililiklerinin ise daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Ancak yine de kimlik türleri ve kültür arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalar çok yetersizdir ve bu konudaki araştırma bulgularına ihtiyaç duyulmaktadır.

Kimlik ve cinsiyet arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalara bakıldığında ise genel anlamdaki kimlik statülerine göre gerçekleştirilen ölçümlerde ve kişisel kimlik açısından kadınların erkeklere kıyasla daha avantajlı bir konumda olduğuna dair bulgular ağırlıktadır. Karakitapoğlu-Aygün (2004) Türkiyedeki kadın üniversite öğrencilerinin erkeklere göre kişisel kimlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Aynı çalışmada sosyal ve kolektif kimlik gibi kimlik türlerinde ise herhangi bir cinsiyet farkına rastlanmamıştır. Morsunbul, Crocetti, Cok ve Meeus (2016) Türkiyedeki gençlerin kimlik statülerini ve çeşitli gruplara olan aidiyetlerini inceledikleri araştırmalarında kadınların erkeklere göre daha başarılı kimlik statüsünde yer aldıklarını ve başarılı kimlik statüsüne sahip olanların da akran gruplarına, dini ve politik gruplara aidiyetlerinin daha yüksek seviyede olduğunu bulmuşlardır. Etnik kimlik düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğinin incelendiği bir çalışmada ise (Juang ve Syed, 2010) kadınların etnik kimlik konusundaki keşif yönelimlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Crocetti, Sica, Schwartz, Serafini ve Meeus (2013) erkelerin kadınlara kıyasla daha olumsuz kimlik statüleri açısından yüksek puanlar elde ettiklerini, akademik ve ilişkisel kimlik ölçümlerinden de kadınların daha yüksek puanlar aldıklarını bulmuşlardır. Cakir (2014) Türkiye’deki üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında kadınların başarılı kimlik statülerinin erkeklere

göre daha yüksek olduğunu ve erkeklerde erken bağlanma ve karmaşalı kimlik statüsü seviyesinin de kadınlara göre daha yüksek olduğunu rapor etmişlerdir. İlişkisel kimlik açısından ele alındığında da kadınların kişilerarası ilişkilere önem verme, yakınlık, diğer insanlara yönelik hassasiyet konularında erkeklere kıyasla daha iyi seviyede olduklarını ortaya koyan sonuçlar mevcuttur (örn: Bekker ve van Assen, 2008; Hodgson ve Fischer, 1979; Schwartz ve Montgomery, 2002).

Amaç ve Hipotezler

Araştırmanın temel amacı kimlik gibi çok boyutlu, bireysel olduğu kadar çevresel, sosyal ve kültürel koşullardan etkilenen önemli bir değişkenin Türkiye ve Amerika'da yaşayan üniversite öğrencisi genç yetişkinlerde birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Olası kültürel farkların hangi kimlik boyutlarında (kişisel, ilişkisel, sosyal, kolektif, akademik ve yüzeysel kimlik) ve ne yönde olduğu kadar, cinsiyete göre değişip değişmediğinin incelenmesi de hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda bu çalışmada aşağıda yer alan hipotezler test edilmiş ve yapılan istatistiksel analizlerin sonucunda elde edilen bulgular sunularak ilgili literatür çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Hipotez 1: Amerikalı katılımcıların Türkiyeli katılımcılara kıyasla bireyci değerlerin (örn: bağımsızlık, başarı, kendini yönlendirme vb.) daha egemen olduğu bir kültürden geldikleri için kişisel kimlik ve akademik kimlik gibi alanlarda Türkiyeli katılımcılardan daha iyi seviyede olabilirler.

Hipotez 2: Türkiyeli katılımcılar ise Amerikalı katılımcılara göre daha toplulukçu değerlerin (örn: gelenek, karşılıklı bağımlılık, harmoni vb.) egemen olduğu bir kültürden geldikleri için kimliğin biz boyutunda yer alan ilişkisel kimlik, sosyal kimlik ve kolektif kimlik gibi alanlarda Amerikalı katılımcılardan daha iyi seviyede olabilirler.

Hipotez 3: Kadınların yakın ilişkilere ve kişisel-akademik gelişim gibi alanlara erkeklere kıyasla daha fazla önem verdikleri düşünüldüğünden, kişisel kimlik, ilişkisel kimlik ve akademik kimlik alanlarında erkeklere göre daha avantajlı bir konumda olabilirler.

Yöntem

Katılımcılar ve Prosedür

Kültürlerarası bir araştırma niteliği taşıyan bu çalışma Türkiye ve A.B.D.'deki iki farklı üniversite öğrencisi katılımcı grubu üzerinde 14 ay süren (Şubat 2015-Nisan 2016) bir araştırma projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. ***Türkiye'deki örnekleme yer alan katılımcılar*** ($n = 354$) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nin çeşitli 4 yıllık lisans programlarında okuyan (sosyoloji, felsefe, tarih, arkeoloji, sanat tarihi vb.) öğrencilerden oluşmaktadır. Yaş ortalamaları 21 ($Ranj = 18-29$, $SS = 1.8$)'dir. Katılımcıların %71'i kadın ($n = 250$) ve %29'u erkek ($n = 104$) olup katılımcıların önemli bir kısmı birinci (%32) ve ikinci (%34) sınıf ve geri kalan kısmı ise üçüncü (%22) ve dördüncü (%12) sınıf öğrencileridir. Katılımcılar genellikle orta ve orta altı gelir düzeyinde olup çok büyük bir kısmının anne (%63) ve babaları (%60) toplam 8 yıllık ilköğretim seviyesinde eğitim düzeyine sahiptirler. Annelerin (%16) ve babaların (%7) çok az bir bölümü okuma yazma bile bilmez ya da sadece okuryazarlıkta, bazı anneler (%16) ve babalar (%23) lise mezunu, oldukça az bir orandaki anne (%5) ve baba (%10) ise lisans ve lisansüstü eğitime sahiptirler. Katılımcıların yarısı (%52) yaşamlarının önemli bir

kısmını büyük şehirde, diğer yarısı ise (%48) küçük şehir, ilçe, kasaba ve köy gibi yerleşim yerlerinde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı apart/apartman dairelerinde (%50), bir bölümü yurtlarda (%38) ve küçük bir kısmı (%12) ise ailelerinin/akrabalarının yanında yaşamaktadırlar. Anket formlarının uygulanması derslerinin 10-15 dakikasını bu uygulamaya ayırabilecek öğretim üyelerinin sınıflarında, araştırmacı yönetiminde gerçekleştirilmiş olup, katılımcılar araştırmanın amacı, kişisel hakları konusunda bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılıp katılmamak konusunda özgür bırakılmışlardır. Anketlerini dolduran katılımcıların final puanlarına 2 puan eklenmiş ve doldurmak istemeyenlere ise ufak bir ödev sunularak ödevi yapması durumunda aynı puanın kendilerine verileceği belirtilmiştir.

Araştırmanın ikinci evresinde ve Türkiye'den veri toplanmasının gerçekleştirilmesinin kısa bir süre (6-7 ay) sonrasında, *A.B.D'deki örnekleme yer alan katılımcılardan* (Wisconsin Üniversitesi'nde okuyan, $n = 383$) veri toplanması işlemi gerçekleştirilmiştir. İlgili üniversitenin psikoloji bölümünde koordine edilen SONA adlı anket sistemi yoluyla araştırmanın amacı, katılımcı olarak haklarını okumaları sağlanmış ve anket soruları çevrimiçi (online) olarak araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen öğrencilere uygulanmıştır. Psikoloji bölümünden ders alan ancak üniversitenin çeşitli bölümlerinde okuyan (sosyoloji, felsefe, arkeoloji, muhasebe, biyoloji, hemşirelik, sosyal hizmetler vb.) bu öğrencilerin ankete katılımları sonrasında, psikoloji bölümünden aldıkları ders genel ortalamalarına 1 puan eklenmiştir. Katılımcıların %72'si kadın ($n = 278$) ve %28'i erkek ($n = 105$) olup yaş ortalamaları 18.8 ($Ranj = 18-22$, $SS = .78$)'dir. Katılımcıların önemli bir kısmı birinci (%70) ve ikinci (%24) sınıf ve çok az bir kısmı ise üçüncü (%5) ve dördüncü (%1) sınıf öğrencileridir. Katılımcılar genellikle orta ve orta üstü sınıftaki ailelerden gelmekte anne (%36) ve babaları (%32) toplam 12-16 yıl arasında eğitime sahiptirler. Diğer önemli bir kısmının anne (%33) ve babaları (%35) 16-20 yıl arasında eğitim görmüşlerdir. Anne (%12) ve babaların (%10) oldukça küçük bir kesimi ise 8-12 yıl arası toplam eğitim yılını sahiplerdir. Katılımcıların önemli bir kısmı yurtlarda (%72) yaşamakta olup, bazıları apart/apartman dairesi (%24) ve diğerleri (%4) ise aileleri ya da başka ortamlarda yaşamakta olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı şehrin biraz yakınındaki yerleşim yerlerinde (%52), bir kısmı şehirlerde (%17) ve geri kalan kısmı ise kırsal bölgelere ya da küçük yerleşim yerlerinde (%31) büyüdükleri ifade etmişlerdir. Katılımcıların çok büyük bir kısmı (%83) kendilerini Beyaz Amerikalı (White/Caucasian), %8'i Asya Kökenli Amerikalı, %3'ü Latin Amerikalı, %2'si Afrika Kökenli Amerikalı ve %4 kadarı ise Amerikan Yerlisi ve çoklu etnik kökenlerden olan kişilerdir.

Ölçüm Araçları

Demografik Bilgi Formu

Bu formda katılımcılara yaşları, cinsiyetleri, okumakta oldukları bölümleri, aylık harcamaları, anne ve babalarının eğitim seviyeleri, etnik kökenleri, nerede yaşadıkları, yaşamlarının önemli bir kısmını nerede (kent/kır vb.) geçirdikleri gibi sorular yer almaktadır.

Kimlik Yönleri Ölçeği (*Aspects of Identity Questionnaire-AIQ-IV: Cheek ve Briggs, 2013*)

İlk olarak Cheek, Tropp, Chen ve Underwood (1994) tarafından geliştirilen ve genç yetişkinlerin kimliklerini 3 ana alanda ölçen ölçeğin bu ilk şeklinin geçerlik güvenirlik puanları da oldukça yüksektir (kişisel kimlik, $\alpha = .84$; sosyal kimlik, $\alpha = .86$; kolektif kimlik, $\alpha = .68$). Başlangıç formunda 35

madde ve 3 boyutu ölçen bu ölçeğe daha sonra ilişkisel kimlik boyutunu ölçen yeni maddeler eklenmiş ve ölçek toplam 45 maddeye ulaşmıştır. Ölçeğin 45 maddelik bu son şeklinin geçerlik-güvenirlik ölçümlerinin de (kişisel kimlik, $\alpha = .84$; sosyal kimlik, $\alpha = .86$; kolektif kimlik, $\alpha = .72$; ilişkisel kimlik, $\alpha = .92$) tatmin sağlayıcı düzeyde olduğu anlaşıldı (Cheek, Cheek, Grimes ve Tropp, 2014). Beş dereceli Likert tipi ölçekte dört temel kimlik yönünü ölçen maddelerin yanı sıra akademik kimlik ve yüzeysel kimliği ölçen maddeler de yer almaktadır. Katılımcılardan her bir maddeyi dikkatle okumaları ve 1 = “Benim kim olduğum için önemli değil” ile 5 = “Benim kim olduğum için her zaman çok önemli” arasında yer alan aralıklarda değerlendirmeleri istenmektedir. Yüksek puanlar katılımcıların ilgili kimlik yönüne daha yüksek seviyede önem verdiğini ortaya koymaktadır. Tablo 1’de ölçekte yer alan altı kimlik yönü ve bunlara ait örnek maddeler yer almaktadır.

Tablo 1. Kimlik Yönleri Ölçeği: Temel Kimlik Yönelimlerine Ait Örnek Maddeler

Kişisel Kimlik	Geleceğe yönelik kişisel amaçlarım ve beklentilerim Başkalarından farklı birisi olarak kendine özgü bir kişi olduğum duygusu Kişisel olarak kendilik değerim, kendim hakkında özel görüşüm
İlişkisel Kimlik	Yakın arkadaşlarımla önemli deneyimler paylaşmak Diğerleriyle şefkatli/ilgili ilişkiler kurmak İlgili bir eş/sevgili olma konusundaki sorumluluğum
Sosyal Kimlik	Başkalarına göre popüler oluşum Söylediğim ya da yaptığım şeylere başkalarının gösterdiği davranış tarzları Başkalarının benim hakkımda düşündükleri, ünüm
Kolektif Kimlik	Ailemin kuşaklarının (soyağacımın) bir üyesi olmak İrkim ya da etnik özgeçmişim Topluma ait olma duygum
Akademik Kimlik	Mesleki tercihlerim ve kariyer planlarım Öğretmenlerimden aldığım öneri ve kazandığım dereceler gibi akademik yetenek ve performanslarım Üniversitede öğrenci olarak rolüm
Yüzeysel Kimlik	Sahip olduğum şeyler ve eşyalarım Başkalarına göre çekiciliğim Yaşım, yaş grubuma ait ya da kuşağımın bir üyesi oluşum

Kimlik Ölçeği'nin 35 maddeden oluşan ilk şeklinin Türkçeye çevrilmesi ve geçerlik-güvenirlik analizleri Coşkun (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Coşkun (2004) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında ölçeğin oldukça yüksek iç tutarlık katsayılarına (kişisel kimlik, $\alpha = .76$; sosyal kimlik, $\alpha = .78$; kolektif kimlik, $\alpha = .80$; ölçeğin geneli, $\alpha = .79$) ve test- tekrar test güvenirliliğine (kişisel kimlik, $r = .79$; sosyal kimlik, $r = .84$; kolektif kimlik, $r = .68$; ölçeğin geneli, $r = .86$) sahip olduğunu bulmuştur.

Ölçeğin 35 maddelik Türkçe şeklinde yer almayan 10 maddeden oluşan ilişkisel kimlik boyutuna ilişkin maddeler ise bu araştırma kapsamında araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çerisi yapılan maddeler İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki iki öğretim üyesince bağımsız olarak kontrol edilmiş ve onların öneri ve düzeltmeleri dikkate alınarak 10 madde ölçeğe eklenmiştir. Ölçeğin 45 maddelik son şeklinin bu araştırmanın Türkiye örneklemindeki ($n = 354$) güvenirlik katsayıları da

oldukça tatmin edici seviyededir (kişisel kimlik, $\alpha = .74$; sosyal kimlik, $\alpha = .77$; kolektif kimlik, $\alpha = .68$; ilişkisel kimlik, $\alpha = .79$; akademik kimlik, $\alpha = .69$; yüzeysel kimlik, $\alpha = .67$). Ölçek bu araştırma kapsamında gerçekleştirilmiş olan güvenilirlik katsayıları ile Türkiye'deki araştırmacıların kullanımına hazır hale gelmiş bulunmaktadır.

Bulgular

Araştırmanın esas analizlerine geçilmeden önce araştırmada yer alan değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Tablo 1'den takip edilebileceği gibi, Amerikan örnekleminde yaşın her hangi başka bir değişkenle bir ilişkisi bulunmazken, Türkiye örnekleminde katılımcıların yaşarlı ile anne ve babalarının sahip olduğu eğitim seviyeleri negatif ilişkilidir. Cinsiyet değişkeni her iki kültürel grupta da kişisel, ilişkisel ve akademik kimlik ile negatif ve anlamlı ilişkilere sahipken (erkeklerin puanları bu alanlarda daha düşüktür), cinsiyet ve yüzeysel kimlik sadece Türkiyelilerde katılımcılarda negatif ilişkilidir. Gelirin sadece katılımcıların anne ve babalarının (Türkiye için sadece annelerinin) eğitim seviyesi ile pozitif ve anlamlı ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Anne ve baba eğitimi Türkiyelilerde katılımcılarda kişisel kimlikle pozitif, kolektif kimlik ile de negatif yönde ilişkilidir. Amerikalı katılımcılarda ise anne ve baba eğitimi arttıkça sosyal, kolektif ve yüzeysel kimlik puanları artmaktadır. Kimlik türlerinin kendi içindeki korelasyonlarının ise iki kültür grubunda da pozitif, anlamlı ve oldukça yüksek olduğu da izlenmektedir (Türkiyelilerde $r = .29$ ile $r = .73$; Amerikalılarda ise $r = .25$ ile $r = .72$ arasında değişmektedir).

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar (Üst Kısım Türkiyeliler Katılımcılara, $n = 354$ ve Alt Kısım ise Amerikalı Katılımcılara, $n = 383$ Aittir)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Yaş	-	.08	.06	-.23**	-.23**	-.06	-.07	-.05	-.03	.004	-.09
2. Cinsiyet	.04	-	.07	-.09	-.08	-.27**	-.17**	-.01	.01	-.24**	-.11*
3. Gelir	-.04	.09	-	.18**	.06	.006	.05	.06	-.07	-.02	.03
4. Anne Eğitim	-.05	-.01	.10*	-	.67**	.11*	.07	-.01	-.17**	-.08	-.03
5. Baba Eğitim	-.04	.002	.11*	.69**	-	.14**	.07	.09	-.14*	-.07	.05
6. Kişisel Kimlik	-.07	-.14**	.000	.08	.03	-	.52**	.31**	.42**	.53**	.38**
7. İlişkisel Kimlik	-.09	-.23**	-.06	.08	.11*	.56**	-	.36**	.41**	.48**	.37**
8. Sosyal Kimlik	-.07	-.02	.03	.11*	.13**	.34**	.32**	-	.37**	.29**	.73**
9. Kolektif Kimlik	-.03	-.07	.07	.14**	.12**	.48**	.30**	.29**	-	.46**	.53**
10. Akad. Kimlik	-.09	-.20**	.002	.04	.09	.46**	.54**	.25**	.30**	-	.36**
11. Yüz. Kimlik	-.09	-.03	.07	.12*	.11*	.36**	.29**	.72**	.41**	.29**	-

** $p < .01$, * $p < .05$, Cinsiyet: 1 = Kadın, 2 = Erkek

Araştırmanın temel hipotezlerinin test edilmesi amacıyla 2 (cinsiyet: kadın ve erkek) x 2 (kültür: Türkiye ve A.B.D.)'lik ANCOVA (kovaryans değişkeni: yaş) analizleri gerçekleştirilmiştir. Yaşın kovaryans değişkeni olarak alınmasının sebebi iki örneklem arasındaki yaş farkının anlamlı oluşu (Türkiye: $X = 21$, A.B.D.: $X = 18.8$; $t(735) = 20.2$, $p < .01$) ve Türkiyeli katılımcıların yaşlarının Amerikalı katılımcılardan daha yüksek oluşudur. Tablo 2 ve 3'te katılımcıların cinsiyet ve kültürel gruba göre elde ettikleri ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 2. Kimlik Ölçümleri Açısından Cinsiyete Göre Elde Edilen Betimsel Değerler

Değişkenler	Kadınlar			Erkekler		
	n	X	S	n	X	S
Kişisel Kimlik	528	42.6	4.8	209	40.4	5.2
İlişkisel Kimlik	528	43.5	5.2	209	40.9	6.2
Sosyal Kimlik	528	23.1	4.9	209	23	5.2
Kolektif Kimlik	528	26.8	5.8	209	26.5	6.3
Akademik Kimlik	528	13	1.9	209	12	0.2
Yüzeysel Kimlik	528	16.6	3.7	209	16	4

Tablo 3. Kimlik Ölçümleri Açısından Kültürel Gruba Göre Elde Edilen Betimsel Değerler

Değişkenler	Türkiye			A.B.D.		
	n	X	S	n	X	S
Kişisel Kimlik	354	43.1	4.9	383	41	4.9
İlişkisel Kimlik	354	41.5	5.5	383	43.9	5.5
Sosyal Kimlik	354	21.6	5.4	383	24.5	4.2
Kolektif Kimlik	354	28.3	6	383	25.3	5.5
Akademik Kimlik	354	12.6	2.2	383	12.9	1.8
Yüzeysel Kimlik	354	16.1	4.3	383	16.7	3.2

Hipotezlerin sınanmasında kullanılan ANCOVA'ların birincisinde (Tablo 4), katılımcıların kişisel kimlik puanları üzerinde hem cinsiyet ($F(1, 732) = 31.5$, $p < .01$) hem de kültür ($F(1, 732) = 19.5$, $p < .01$) temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Kişisel kimlik açısından kadınlar ($X = 42.6$) erkeklere ($X = 40.4$) ve Türkiyeli katılımcılar ($X = 43.1$) da Amerikalı katılımcılara ($X = 41$) kıyasla daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Yaş kovaryans değişkeni ile cinsiyet x kültür ortak etkileri ise anlamlı değildir.

Tablo 4. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş Kişisel Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	30.81	1	3.81	1.34	.247
Cinsiyet	725	1	725	31.5	.000
Kültür	448.3	1	448.3	19.5	.000
Cinsiyet x Kültür	75	1	75	3.3	.074
Hata	16830	732	23		
Toplam	1317358	737			

Hipotezlerin sınanması amacıyla uygulanan ANCOVA'ların ikincisinin (Tablo 5) sonuçlarına göre, katılımcıların ilişkisel kimlik puanları üzerinde yine hem cinsiyet ($F(1, 732) = 29.6, p < .01$) hem de kültür ($F(1, 732) = 9.5, p < .01$) temel etkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. İlişkisel kimlik açısından kadınlar ($X = 43.5$) erkeklere ($X = 40.9$) ve Amerikalı katılımcılar ($X = 43.9$) da Türkiyeli katılımcılara ($X = 41.5$) kıyasla daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Yaş kovaryans değişkeni ile cinsiyet x kültür ortak etkileri ise anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 5. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş İlişkisel Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	80.1	1	80.1	2.8	.096
Cinsiyet	852.6	1	852.6	29.6	.000
Kültür	274.7	1	274.7	9.5	.002
Cinsiyet x Kültür	24.5	1	24.5	.85	.356
Hata	21072	732	28.8		
Toplam	1369189	737			

Hipotezlerin sınanmasında kullanılan ANCOVA'ların üçüncüsünde (Tablo 6), katılımcıların sosyal kimlik puanları üzerinde sadece kültür değişkeninin ($F(1, 732) = 25.8, p < .01$) temel etkisinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal kimlik açısından Amerikalı katılımcılar ($X = 24.5$) da Türkiyeli katılımcılara ($X = 21.6$) kıyasla daha yüksek puanlara sahiptirler. Yaş kovaryans değişkeni ile cinsiyet x kültür ortak etkileri ise anlamlı değildir.

Tablo 6. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş Sosyal Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	41.3	1	41.3	1.8	.182
Cinsiyet	1.04	1	1.04	.05	.832
Kültür	598.3	1	598.3	25.8	.000
Cinsiyet x Kültür	2.46	1	2.46	.11	.745
Hata	16981	732	23.2		
Toplam	411932	737			

Hipotezlerin sınanması amacıyla uygulanan ANCOVA'ların dördüncüsünde (Tablo 7), katılımcıların kolektif kimlik puanları yalnızca kültür değişkeninin ($F(1, 732) = 36.6, p < .01$) temel etkisinin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Kolektif kimlik açısından Türkiyeli katılımcılar ($X = 28.3$) da Amerikalı katılımcılara ($X = 25.3$) kıyasla daha yüksek puanlara sahiptirler. Yaş kovaryans değişkeni ile cinsiyet x kültür ortak etkileri ise anlamlı değildir.

Tablo 7. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş Kolektif Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	15.4	1	15.4	.46	.497
Cinsiyet	20	1	20	.60	.439
Kültür	1217	1	1217	36.6	.000
Cinsiyet x Kültür	39.7	1	39.7	1.2	.275
Hata	24347	732	33.3		
Toplam	553196	737			

Hipotezlerin sınanması amacıyla uygulanan ANCOVA'ların beşincisinin (Tablo 8) sonuçlarına göre, katılımcıların akademik kimlik puanları üzerinde sadece cinsiyet ($F(1, 732) = 38.9, p < .01$) temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Akademik kimlik açısından kadınlar ($X = 13$) erkeklere ($X = 12$) kıyasla daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Yaş kovaryans değişkeni ile cinsiyet x kültür ortak etkileri ise anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 8. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş Akademik Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	.09	1	.09	.03	.873
Cinsiyet	150.4	1	150.4	38.9	.000
Kültür	13.2	1	13.2	3.4	.066
Cinsiyet x Kültür	5.1	1	5.1	1.3	.253
Hata	2831	732	3.9		
Toplam	123286	737			

Hipotezlerin sınanması amacıyla uygulanan ANCOVA'ların sonucuna (Tablo 8) bakıldığında ise, cinsiyet temel etkisi anlamlılığa yakın olmakla birlikte diğer tüm değişkenlerin temel ve ortak etkileri anlamlı değildir. Sadece yaş kovaryans değişkeninin etkisi anlamlıdır ($F(1, 732) = 5.5, p < .05$). Yaş arttıkça yüzeysel kimlik puanlarının azalmakta olduğu Tablo 1'deki korelasyonlardan anlaşılmaktadır ($r = -.09$, hem Türkiyeli hem de Amerikalı katılımcılar için).

Tablo 9. Yaş Kovaryans Değişkenine Göre Düzenlenmiş Yüzeysel Kimlik Puanlarının Cinsiyet ve Kültüre Göre ANCOVA Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Top.	sd	Kareler Ort.	F	p
Yaş	76.9	1	76.9	5.5	.019
Cinsiyet	46.2	1	46.2	3.3	.070
Kültür	4.1	1	4.1	.30	.587
Cinsiyet x Kültür	21	1	21	1.5	.222
Hata	10262	732	14		
Toplam	209341	737			

Tartışma

Araştırma bulgularını genel olarak değerlendirdiğimizde genç yetişkinlerin kimlik boyutlarının kültüre ve cinsiyete göre anlamlı farklar sergilediğini görülmüştür. Hipotez 1'de ön görüldüğünün tersine daha toplulukçu bir kültür olarak görülen Türkiye'de doğmuş ve büyümüş olan gençlerin bireysel kimlik seviyeleri Amerikalı gençlere göre daha yüksektir. Akademik kimlik açısından ise kültürel fark mevcut değildir. Hipotez 2'de ise toplulukçu değerlere sahip Türkiyeli katılımcıların ilişkisel, sosyal

ve kolektif kimlik boyutlarında Amerikalılara kıyasla daha avantajlı durumda olmaları beklenirken bu hipotez kısmen doğrulanmıştır. Beklendiği üzere Türkiyeli katılımcıları kolektif kimlikleri Amerikalılardan daha yüksekken, beklenmedik bir biçimde Amerikalılar ilişkisel ve sosyal kimlik açısından Türkiyeli katılımcıların önünde yer almışlardır.

Hipotez 1 ve 2'nin sınanması amacıyla gerçekleştirilen analizlerden elde edilen bulguları yorumlarsak; Amerikalı ve Türkiyeli katılımcıların kendilerinden beklediği düzeyde kategorisel bir "bireyci" ya da "toplulukçu" toplum özelliğini göstermediklerini söylemek gerekmektedir. Birçok geçmiş araştırma bulgularının ve kuramsal yaklaşımların da ortaya koyduğu gibi kültürleri bireyci-toplulukçu olmak üzere iki kutuplu olarak ele almak o kültür içindeki varyasyonları ve insanların hem "bireyleşme" hem de "ilişkili olma" yönündeki evrensel temel gereksinimlerini görmezden gelme anlamına gelebilir. Kağıtçıbaşı'nın (1994; 2007) özerk-ilişkisel benlik modelinde de belirttiği gibi Türkiye'de hem ilişkiliğin hem de otonominin desteklediği bir kültürel ortam mevcuttur. Ülkemizdeki üniversite öğrencilerinin bireysel kimlik açısından Amerikalı öğrencilerden daha iyi bir seviyede olmalarını bu şekilde açıklamak mümkün olabilir. Ayrıca bu araştırma örneğinde yer alan Türkiyeli katılımcıların Türkiye'deki görece olarak korunaklı statüdeki gençler olmaları ve üniversite sınavı gibi merkezi ve zorlu bir sınavdan geçerek bu statüye ulaştıkları da dikkate alınmalıdır. Hatırlanacağı üzere kişisel kimlik, kimlik türlerinin en öznel olup bireyin kendisine yönelik olumlu algılarını, amaçlılığı ve kişinin kendilik değerini yansıtmaktadır. Türkiye'deki üniversite öğrencileri de kültürümüzde var olan hem bireyci hem de toplulukçu değerlerle beslendikleri ve üniversiteye hazırlık sürecinde bireysel amaçlılık gibi özelliklerini geliştirmek durumunda kaldıklarından Amerikalı akranlarına göre bu kimlik alanında daha avantajlı olmuş olabilirler.

Hipotez 2'de Türkiyeli katılımcıların ilişkisel, sosyal ve kolektif kimlik açılarından Amerikalılardan daha yüksek seviyede olmaları beklenmekteydi. Bu hipotez kısmen desteklenmiş ve Türkiyeli katılımcıların kolektif kimlik düzeylerinin Amerikalılardan daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bu sonuç kolektif kimliğin Güney Amerika ve Asya kökenli gençlerde Amerikalılara kıyasla daha baskın olduğunu gösteren geçmiş araştırma bulguları ile uyumludur (Branch ve ark., 2000; Juang ve Syed, 2010). Türkiye'de yaşayan üniversite öğrencileri Amerika'daki akranları ile karşılaştırıldığında kendilerini; din, etnik köken, ülkesini bir vatandaşı olma, politik görüş gibi kolektif kimlik öğeleri ile daha ağırlıklı olarak tanımlıyor oldukları söylenebilir. Diğer yandan Hipotez 2'de beklenenin tersine Amerikalı katılımcıların hem ilişkisel hem de sosyal kimlik boyutlarında daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Amerikalı üniversite öğrencileri yakın ilişkilere, bu ilişkilerdeki paylaşıma önem vermektedirler. Aynı zamanda çevrelerindeki insanlarla nasıl algılandıkları, onlar tarafından beğenilme ve onları etkileme gibi sosyal kimlik kapsamındaki değerleri de kendilerinde daha yüksek seviyededir. Bu sonuç geleneksel çift kutuplu bireyci ve toplulukçu kültür sınıflaması yaklaşımlarına eleştirel bir bulgu olma özelliği taşımaktadır. İlgili araştırma bulguları aynı zamanda, Amerika ve diğer bazı Doğu kültürleri arasında bireyci-toplulukçu yönelimler açısından farkın olmadığını ortaya koymuş olan bazı araştırma bulgularıyla (Ching ve ark., 2013) da uyumaktadır. Amerikalı ve oldukça da iyi bir sosyo-ekonomik düzeyden gelen bu gençlerin hem ilişkililiğe hem de diğer insanların gözünde nasıl görüldüklerine önem veriyor olmaları stereotipik Amerikalı üniversite genci kavramının sorgulanması açısından önemli bir bulgu olabilir.

Kimlik yönelimleri ve cinsiyet ilişkisine dair bulgular Hipotez 3'ü destekler niteliktedir. Beklendiği gibi kadın katılımcılar hangi kültürden olurlarsa olsunlar kişisel, ilişkisel ve akademik kimlik açılarından erkeklere göre daha avantajlı bir konumdadırlar. Bu bulgular kadınların genel kimlik ge-

lişimi yönünden daha iyi bir durumda olduklarını (Karakitapoğlu-Aygün, 2004; Morsunbul ve ark., 2016), yakın çevreleri ile olan ilişkililiklerinin daha fazla olduğunu (Cakir, 2014; Bekker ve van Assen, 2008) ve akademik yönelimlerinin de erkeklere göre daha iyi bir seviyede olduğunu (Crocetti ve ark., 2013) gösteren geçmiş çalışmaların bulgularını destekler niteliktedir. Kadın ve erkek katılımcılar arasında toplumsal ve sosyal kimlik açısından fark bulunmaması her iki kültürdeki kadın ve erkeklerin toplumsal aidiyete ve diğer insanların gözünde nasıl göründüklerine eşit seviyede değer verdiklerinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Kısıtlılıklar ve Geleceğe Dönük Öneriler

Bu araştırma, Amerika ve Türkiye’de eğitim gören genç yetişkinlerin kimliklerinin farklı yönlerindeki kavramlaşmalarının incelenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak her araştırmada var olduğu gibi bazı eksiklik ve sınırlılıklara sahiptir. İlk olarak, araştırmada kullanılan ölçüm aracı hem Amerika hem de Türkiyeli katılımcılarda geçerliliği-güvenirliği sınanmış ve kimlik türlerini temel birçok boyutta ölçen bir ölçek olmasına rağmen veri toplanması işlemi her iki kültürde de aynı yöntemle gerçekleştirilememiştir. Araştırmacı Türkiye’deki uygulamasını sınıf ortamında yapmış, ancak Amerika’daki veriler çevrimiçi olarak toplanmış ve katılımcılar anketleri kendi ev ortamlarındaki bilgisayarlarından ya da dizüstü bilgisayarlarından anket sistemine girerek doldurmuşlardır. Her iki yöntemin de kendine göre avantaj ve dezavantajı olabileceği gibi iki örnekleme de aynı yöntemin kullanılması daha uygun olacaktır. Her iki kültürdeki veri toplama uygulamalarındaki farklılık sebebiyle gerçekleşen bu durum araştırmacı tarafından ön görülemezdir.

Her iki kültürde yer alan katılımcıların üniversite öğrencisi olmaları nedeniyle ülkelerindeki genç yetişkinleri temsil edemeyecekleri dikkate alınmalıdır. Ayrıca katılımcıların her iki ülkeden de sadece birer üniversiteden seçilmiş olmaları da örneklemin üniversite öğrencilerini temsil ediciliğini de azaltmaktadır. Ayrıca Amerika ve Türkiye’deki genç yetişkinleri kimlik türleri açısından birbirleriyle kıyaslarken temel varsayım iki kültürün de birbirinden bireyci-toplulukçu yönelimler açısından birbirinden farklı oluşunun öngörülmesiydi. Elde edilen bulgular her iki grup arasında kimlik yönelimleri boyutları açısından farklılıkların bulunduğunu ancak bu farklılıkların beklenenden oldukça farklı olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla içinde yaşanılan kültür bireyci ya da toplulukçu olsa bile bireyler içinde yaşadıkları toplumdan çok daha farklı değerlere sahip olabilirler. Bu karıştırıcı etkinin kontrol edilmesi amacıyla katılımcıların bireyci-toplulukçu yönelimlerini ölçen ölçüm araçlarını kullanmak daha uygun olabilecektir.

Bir diğer eksiklik ise genel anlamda anket çalışmalarında var olan ölçülen farklılığın neden kaynaklandığını bilememek sorunudur. Örneğin Amerikalı katılımcıların Türkiyeli katılımcılara kıyasla ilişkisel kimlikleri yüksek çıkmıştır. Ancak bunun kaynağını anlayabilmenin yolu açık uçlu sorular sorarak elde edilen verileri daha güçlendirmekten geçebilir. İlişkisel benlik de diğer benlik türleri gibi geniş kapsamlı ve aile, akran grupları, akrabalar, sevgili vb. kişilere dolan bağlılık ve kimliğinde buna verilen yeri içermektedir ve anket türündeki soruların bunu ölçme kapasitesi de oldukça sınırlıdır. Bazı kimlik yönelimlerinin de bireyin kimliğinin merkezinde ya da merkeze daha uzak noktalarında yer aldığı da düşünülebilir. Bu faktörlerin de göz önüne alınmaya çalışıldığı alternatif ve karma ölçme yöntemlerini kullanmak örnekleme katılımcı sayısının azalmasına yol açacak olsa da kimlik ve kültür ilişkisine dair daha zengin veriler sağlayabilir.

Bu kültürlerarası çalışmanın var olan eksikliklerine rağmen kimlik, kültür ve cinsiyet ilişkilerinin incelendiği literatüre anlamlı katkılar sağlayacağı umulmaktadır. İlerleyen çalışmalarda toplumun farklı kesimlerinden üniversite öğrencisi olmayan genç yetişkinler ve yetişkinlerden veri toplanacak daha geniş kapsamlı araştırmalar gerçekleştirilebilir. Katılımcıların kimlik yönelimleri ile ilişkili olabileceği düşünülen önemli bir takım psikolojik, sosyal ve kültürel değişken incelenebilir. Kimliğin, kişilik gibi çok yönlülüğü, yaşamboyu değişen dinamik yapısı ve yıllarca da değişmeyen özü/esas yapısı olduğu dikkate alınmalı ve yapılacak araştırmalarda bu durum dikkate alınmalıdır.

Yazar Notu: Araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm katılımcılara, verdiği maddi destek için TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız. Araştırmanın her aşamasında sağladıkları yardımlar için ise Prof. Dr. Carol Ryff ve Dr. Gayle Love'a da çok teşekkürler.

Kaynakça

- Bekker, M. H. J., & van Assen, M. A. L. M. (2008). Autonomy-connectedness and gender. *Sex Roles, 59*, 532-544.
- Branch, C. W., Tayal, P. ve Triplett, C. (2000). The relationship of ethnic identity and ego identity status among adolescents and young adults. *International Journal of Intercultural Relations, 24*, 777-790.
- Cakir, S. G. (2014). Ego identity status and psychological well-being among Turkish emerging adults. *Identity: An International Journal of Theory and Research, 14*(3), 230-239.
- Cheek, J. M. & Briggs, S. R. (2013). Aspects of Identity Questionnaire (AIQ-IV). Measurement Instrument Database for the Social Science. Retrieved from www.midss.ie
- Cheek, N.N., Cheek, J.M., Grimes, J.O., & Tropp, L.R. (2014, February). Public displays of self: Distinctions among relational, social, and collective aspects of the interdependent self. Poster presented at the annual meeting of the Society for Personality and Social Psychology, Austin, TX.
- Cheek, J. M., Tropp, L. R., Chen, L. C., & Underwood, M. K. (1994, August). Identity Orientations: Personal, social, and collective aspects of identity. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Los Angeles, CA.
- Ching, C. M. ve ark. (2013). Cross-cultural generalizability of the personality and role identity structural model (PRISM) : Implications for trait and cultural psychology. *Journal of Research in Personality, 47*, 894-907.
- Coşkan, C., Phalet, K., Göngör, D. ve Mesquita, B. (2016). Relationship context matters: Cultural differences in self-construals revisited. *Cross-Cultural Research, 50*(1), 63-84.
- Coşkun, H. (2004). Kimlik ölçeğinin bir Türk örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışması [A study of the validity and reliability of the identity questionnaire in a Turkish sample]. *Turkish Psychological Articles, 7*(14), 49-60.
- Côté, J. E., Mizokami, S., Roberts, S. E. ve Nakama, R. (2016). An examination of the cross-cultural validity of the identity capital model: American and Japanese students compared. *Journal of Adolescence, 46*, 76-85.
- Crocetti, E., Sica, L. S., Schwartz, S. J., Serafini T. ve Meeus, W. (2013). Identity styles, dimensions, statuses, and functions: Making connections among identity conceptualizations. *European Review of Applied Psychology, 63*. 1-13.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. NewYork: Norton.
- Hodgson, J. W., & Fischer, J. L. (1979). Sex differences in identity and intimacy development in college youth. *Journal of Youth and Adolescence, 8*(1), 37-50.
- Hofer, J., Kärtner, J., Chasiotis, A., Busch, H. ve Kiessling, F. (2007). Sociocultural aspects of identity formation: The relationship between commitment and well-being in student samples from Cameroon and German. *Identity, 7*(4), 265-288.
- Juang, L. ve Syed, M. (2010). Family cultural socialization practices and ethnic identity in college-going emerging adults. *Journal of Adolescence, 33*, 347-354.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1994). A critical appraisal of individualism and collectivism: Toward a new formulation. In U. Kim, H. C. Triandis, Ç. Kağıtçıbaşı, S. C. Choi, & G. Yoon (Eds.), *Individualism and collectivism: Theory, method, and applications* (pp. 52-65). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family, self, and human development across cultures*. London: Lawrence

Erlbaum Associates Publishers.

- Karakitapoglu-Aygun, Z. (2004). Self, identity, and emotional well-being among Turkish university students. *The Journal of Psychology, 138*(5), 457-478.
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in adolescence*. In: Adelson J, editor. Handbook of adolescent psychology. New York: Wiley.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review, 98*, 224-253.
- Morsunbul, U., Crocetti, E., Cok, F. ve Meeus, W. (2016). Identity statuses and psychosocial functioning in Turkish youth: A person-centered approach. *Journal of Adolescence, 47*, 145-155.
- Özdikmenli-Demir, G. (2010). Üniversite öğrencilerinde kimlik gelişimi: Kimlik statülerinin sosyal sermaye ve kimlik sermayesi ile olan ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34*(2), 1-10.
- Schwartz, S. J., & Montgomery, M. J. (2002). Similarities or differences in identity development? The impact of acculturation and gender on identity process and outcome. *Journal of Youth and Adolescence, 31*(5), 359-372.